

ผลกระทบของกระบวนการจัดেলাทางสังคมต่อการเป็นภรรยาบ่อย :
ศึกษาระณีสตรีในภาคกลางของประเทศไทย

นางสาวเสาวณี วรรณวิทยาภา

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสังคมิทยาหมบบัณฑิต

สาขาวิชาสังคมิทยา ภาควิชาสังคมิทยาและมานุษยวิทยา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-17-6468-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE IMPACTS OF SOCIALIZATION PROCESS ON BECOMING MISTRESSES :
A CASE STUDY OF WOMEN IN THE CENTRAL REGION OF THAILAND

Miss. Saowanee Wanvithayapa

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Sociology

Department of Sociology and Anthropology

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974-17-6468-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ผลกระทบของกระบวนการจัดเกล้าทางสังคมต่อการเป็นภรรยาอาย :
ศึกษาระณีสตรีในภาคกลางของประเทศไทย
โดย นางสาวเสาวณี วรรณวิทยาภา
สาขาวิชา สังคมวิทยา
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.งามพิศ สัตย์สงวน
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สัญญาวิวัฒน์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์) คณบดีคณะรัฐศาสตร์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.นิเทศ ดินณะกุล) ประธานกรรมการ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.งามพิศ สัตย์สงวน) อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สัญญาวิวัฒน์) อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

.....
(รองศาสตราจารย์ สุพิศรา สุภาพ) กรรมการ

.....
(อาจารย์ ดร.ภาวิกา ปิยะมาพรชัย) กรรมการ

เสาวณี วรรณวิทยาภา : ผลกระทบของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมต่อการเป็นภรรยา
 น้อยศึกษากรณีสตรีในภาคกลางของประเทศไทย (THE IMPACTS OF
 SOCIALIZATION PROCESS ON BECOMING MISTRESSES : A CASE
 STUDY OF WOMEN IN THE CENTRAL REGION OF THAILAND) อ.ที่ปรึกษา :
 รองศาสตราจารย์ ดร.งามพิศ สัตย์สงวน, อ.ที่ปรึกษาร่วม : รองศาสตราจารย์ ดร.
 สัญญา สัญญาวิวัฒน์ จำนวนหน้า 211 หน้า ISBN 974-17-6468-5

การวิจัยเรื่องผลกระทบของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมต่อการเป็นภรรยา
 น้อย : ศึกษากรณีสตรีในภาคกลางของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์หลักคือ การศึกษากระบวนการ
 ขัดเกลาทางสังคม ที่ทำให้ผู้หญิงเป็นภรรยา
 น้อย ศึกษาภูมิหลัง และวิถีชีวิตของผู้หญิงที่เป็นภรรยา
 น้อย ศึกษาผลกระทบของการเป็นภรรยา
 น้อย ศึกษาปัญหาต่าง ๆ ของผู้หญิงที่เป็นภรรยา
 น้อย และเสนอแนะแนวทางในการป้องกันและแก้ไข
 ปัญหาต่าง ๆ ของผู้หญิงที่เป็นภรรยา
 น้อย การวิจัยดังกล่าวใช้กรอบแนวคิด การ
 ขัดเกลาทางสังคม กลุ่มปฐมภูมิ ครอบคลุม
 ความนับถือตนเอง ค่านิยม และใช้
 ทฤษฎีดังต่อไปนี้คือ ความใกล้ชิด การ
 ทดแทนสิ่งที่ขาดหายไป การแลกเปลี่ยนทาง
 สังคม จิตวิเคราะห์ และพัฒนาการทาง
 จริยธรรม ส่วนระเบียบวิธีวิจัยใช้การ
 วิจัยสนามทางมานุษยวิทยาเป็นหลัก และใช้
 เทคนิควิจัยสำคัญคือ การสัมภาษณ์แบบ
 เจาะลึกผู้หญิงที่เป็นภรรยา
 น้อย ในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 7 คน ใน
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1 คน และจังหวัดกาญจนบุรี 1 คน
 รวมทั้งสิ้น 9 คน

การวิจัยครั้งนี้มีสมมติฐานทั้งหมด 7 ข้อ ดังต่อไปนี้คือ: ข้อที่ 1 การ
 เลี้ยงดูเอาใจใส่อย่างประคบประหงมมีผลต่อการเป็นภรรยา
 น้อย ข้อที่ 2 การขาดความรักความ
 อ่อนนุชจากครอบครัวมีผลต่อการเป็นภรรยา
 น้อย ข้อที่ 3 การทำงานใกล้ชิดกับ
 ผู้ชายที่มีภรรยาแล้วมีผลต่อการเป็นภรรยา
 น้อย ข้อที่ 4 ปัญหาด้านเศรษฐกิจมี
 ผลต่อการเป็นภรรยา
 น้อย ข้อที่ 5 การมีค่านิยมต้องการมี
 สามีเพียงคนเดียวมีผลต่อการเป็นภรรยา
 น้อย ข้อที่ 6 การขาดความนับถือตนเอง
 มีผลต่อการเป็นภรรยา
 น้อย และข้อที่ 7 ความหย่อนยานทาง
 จริยธรรมมีผลต่อการเป็นภรรยา
 น้อย

ผลวิจัยพบว่ามีสมมติฐาน 4 ข้อที่
 ได้รับการยอมรับคือ ข้อที่ 2, 3, 5 และ 7
 นั่นคือการขาดความรักความอ่อนนุชจาก
 ครอบครัว การทำงานใกล้ชิดกับผู้ชายที่
 มีภรรยาแล้ว การมีค่านิยมต้องการมี
 สามีเพียงคนเดียว และการมีความหย่อนยาน
 ทางจริยธรรม มีผลต่อการเป็นภรรยา
 น้อย งานวิจัยเรื่องนี้ยังได้เสนอแนะ
 แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่าง ๆ
 ของผู้หญิงที่เป็นภรรยา
 น้อยอีกด้วย

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
 สาขาวิชา สังคมวิทยา
 ปีการศึกษา 2547

ลายมือชื่อนิสิต.เสาวณี วรรณวิทยาภา.....
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.งามพิศ สัตย์สงวน.....
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

##4581194024 : MAJOR SOCIOLOGY

SAOWANEE WANVITHAYAPA : THE IMPACTS OF SOCIALIZATION
PROCESS ON BECOMING MISTRESSES : A CASE STUDY OF WOMEN IN THE
CENTRAL REGION OF THAILAND THESIS ADVISOR : ASSOCIATE
PROFESSOR NGAMPIT SATSAGUAN. Ph. D., THESIS CO-ADVISOR :
ASSOCIATE PROFESSOR SANYA SANYAWIWAT. Ph. D. 211 pp. ISBN 974-
17-6468-5

The main purposes of the research entitled “THE IMPACTS OF SOCIALIZATION PROCESS ON BECOMING MISTRESSES : A CASE STUDY OF WOMEN IN THE CENTRAL REGION OF THAILAND” are to study the process of socialization making women become mistresses, the affect of being mistress, to study various problems of mistresses and propose the solution of such problems. The concepts applied in this research are socialization, primary group, family, self-respect, and value. The research is based on the theories of intimateness, compliment, social exchange, psychoanalysis, and moral development. In terms of methodology, anthropological field work was used in the main by indepth-interviewing 9 women in total: 7 in Bangkok Metropolis, 1 in Pranakhorn Sri Ayuthaya province, and 1 in Kanchanaburi province.

In this research, 7 hypotheses are put forth: 1 Pampering bringing up results in being mistress. 2 Lacking love and cozy life in family results in being mistress. 3 Working closely with married man results in being mistress. 4 Economic problems result in being mistress. 5 The value of monogamy results in being mistress. 6 Lacking self-respect results in being mistress. 7 Ethics slackening results in being mistress.

The result of the research shows that 4 of these hypotheses are accepted, i.e. 2 Lacking love and cozy life in family, 3 Working closely with married man, 5 The value of monogamy, and 7 Ethics slackening. This research also put forward the solution of problems encountered by the mistresses.

Department of Sociology and Anthropology
Speciality: Sociology
Academic year: 2004

Advisee's signature.....Saowanee Wanvithayapa.
Advisor's signature.....Ngampit Satsanguan
Co-advisor's signature.....A. Sanyawiwat.

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาของผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ ดร.งามพิศ สัตย์สงวน เป็นอย่างสูงที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษากับผู้วิจัยด้วยความปรานีมาโดยตลอด รวมทั้งได้ให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ แก่ผู้วิจัยเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตากรุณาของอาจารย์อย่างหาที่เปรียบมิได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สัตยญา สัตยญาวิวัฒน์ ที่ปรึกษาร่วมที่ช่วยแนะแนวทางต่าง ๆ ให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น รวมทั้งขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ สุพัศตรา สุภาพ รองศาสตราจารย์ ดร. นิเทศ ดินณะกุล และอาจารย์ ดร.ภาวิกา ปิยะมาพรชัย ที่ได้ช่วยแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่มีความสมบูรณ์ได้เลยหากปราศจากอาจารย์ทุกท่านดังกล่าว

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ให้ข่าวสำคัญทุกท่านที่ได้สละเวลาส่วนตัวให้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลอย่างละเอียดเป็นเวลากว่า 1 ปี ซึ่งผู้ให้ข่าวสำคัญทุกท่านได้ให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยเป็นอย่างดีมาโดยตลอดตั้งแต่งานวิจัยชิ้นนี้เริ่มต้นจนกระทั่งงานวิจัยเสร็จสมบูรณ์และงานวิจัยครั้งนี้ถือเป็นครั้งแรกของผู้ให้ข่าวสำคัญทุกท่านที่ยอมเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวอย่างละเอียดที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยหวังว่าข้อมูลเหล่านี้จะเป็นวิทยาทานแก่บุคคลทั่วไปในสังคมให้รับรู้และเข้าใจในภรรยาน้อยมากขึ้น ดังนั้นผู้ให้ข่าวสำคัญทุกท่านจึงเป็นส่วนสำคัญของงานวิจัยชิ้นนี้ หากปราศจากผู้ให้ข่าวสำคัญทุกท่านแล้ว ผู้วิจัยก็คงไม่สามารถทำให้งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลุล่วงได้ตามประสงค์

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบุคคลในครอบครัวของผู้วิจัยทุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นางสุจินต์ วรรณวิทยากา มารดาของผู้วิจัย นางสาวพรเพ็ญ สำราญกิจดำรงค์ คุณป้าของผู้วิจัย และนางขาลิ่ง แซ่ก๊วย คุณยายของผู้วิจัย ทั้ง 3 ท่านเป็นกำลังใจที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ผู้วิจัยมีวันนี้ได้ เพราะทั้ง 3 ท่านนี้เป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในชีวิตของผู้วิจัยที่คอยดูแลเป็นห่วงเป็นใย คอยเป็นกำลังใจและคอยให้การสนับสนุนในทุก ๆ เรื่องแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยระลึกถึงพระคุณนี้เสมอมา และเหนือสิ่งอื่นใด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบุคคลผู้เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในวันนี้ได้นั้นคือ นายเกษมศักดิ์ วรรณวิทยากา บิดาของผู้วิจัยที่ได้ล่วงลับไปแล้ว ท่านเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จในชีวิตของผู้วิจัยมาโดยตลอด

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย.....	1
วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
ขอบเขตการศึกษา.....	5
2 แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	6
แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	6
แนวคิด “การขัดเกลาทางสังคม” (Socialization).....	6
แนวคิด “กลุ่มปฐมภูมิ” (Primary Group).....	11
แนวคิด “ครอบครัว” (The Family).....	12
แนวคิด “ความนับถือตนเอง” (Self-Esteem).....	15
แนวคิด “ค่านิยม” (Value)	19
ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย.....	21
ทฤษฎีความใกล้ชิด (Propinquity).....	21
ทฤษฎีการทดแทนสิ่งที่ขาดหายไป (The Substitute Theory).....	22
ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social Exchange Theory).....	23
ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis Theory).....	26
ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม (Moral Development Theory).....	27
งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	30
งานวิจัยในประเทศไทย.....	30
งานวิจัยในต่างประเทศ.....	37
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	38
สมมติฐานในการวิจัย.....	39
นิยามปฏิบัติการตัวแปร.....	39

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การอธิบายสมมติฐาน.....	40
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	49
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	49
กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา.....	50
แบบแผนในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
4 การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข่าวสำคัญ.....	55
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 1 : คุณภัทราดา (นามสมมติ).....	55
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 2 : คุณอาภาภรณ์ (นามสมมติ)	65
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 3 : คุณกรวิภา (นามสมมติ)	74
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 4 : คุณอารดี (นามสมมติ)	84
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 5 : คุณปรียาพร (นามสมมติ)	94
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 6 : คุณอรอุมา (นามสมมติ)	105
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 7 : คุณวาสนี (นามสมมติ)	118
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 8 : คุณตรีประดับ (นามสมมติ)	131
ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 9 : คุณอัปสรสวรรค์ (นามสมมติ)	144
5 ผลการวิจัย การทดสอบสมมติฐานและการอภิปรายผล.....	159
6 สรุปผลการวิจัย ปัญหาที่เกิดจากการวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	189
รายการอ้างอิง.....	201
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	211

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 การจดทะเบียนหย่า พ.ศ. 2542-2546.....	4
2 สาเหตุการหย่าร้าง เดือนมกราคม-ตุลาคม 2544.....	4
3 ลำดับขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของ โคลเบิร์ต.....	30
4 บันทึกการเก็บข้อมูล.....	51
5 อายุของผู้ให้ข่าวสำคัญแบ่งตามช่วงอายุ.....	159
6 ระดับการศึกษาของผู้ให้ข่าวสำคัญ.....	160
7 อาชีพก่อนเป็นภรรยาของผู้ให้ข่าวสำคัญ.....	160
8 อาชีพหลังเป็นภรรยาของผู้ให้ข่าวสำคัญ.....	161
9 รายได้ก่อนเป็นภรรยาของผู้ให้ข่าวสำคัญแบ่งตามช่วงรายได้.....	161
10 รายได้หลังเป็นภรรยาของผู้ให้ข่าวสำคัญแบ่งตามช่วงรายได้.....	162
11 อิทธิพลของการเลี้ยงดูเอาใจใส่อย่างประคบประหงมมีผลต่อการเป็น ภรรยา.....	165
12 อิทธิพลของการขาดความรักความอบอุ่นจากครอบครัวมีผลต่อการเป็น ภรรยา.....	168
13 อิทธิพลการทำงานใกล้ชิดผู้ชายที่มีภรรยาแล้วมีผลต่อการเป็น ภรรยา.....	171
14 อิทธิพลการมีปัญหาด้านเศรษฐกิจมีผลต่อการเป็นภรรยา.....	174
15 อิทธิพลการมีค่านิยมต้องการมีสามีเพียงคนเดียวมีผลต่อการเป็น ภรรยา.....	177
16 อิทธิพลการขาดความนับถือตนเองมีผลต่อการเป็นภรรยา.....	180
17 อิทธิพลการมีความหย่อนยานทางจริยธรรมมีผลต่อการเป็นภรรยา.....	182
18 ผลสรุปสมมติฐาน.....	184